نگاه

تأثیر پیروزی لیبرال‌ها در روابط کانادا و ایران

اردشیر زارعی‌قنواتی

● نتایج اولیه انتخابات پارلمانی کانادا در روز دوشنبه، ۱۹ اکتبر، نشان می‌دهد حزب لیبرال به رهبری «جاستین ترودو» توانسته است با کسب یک پیروزیِ بیشتر از حد انتظار، به حاکمیت ۱۰ساله محافظه‌کاران، به رهبری «استفان هارپر»، پایان دهد. در بین نامزدهای راه‌یافته به پارلمان از حزب لیبرال به مجلس عوام این کشور نام دو ایرانی به نام‌های «علی احساسی و مجید جوهری» و یک زن افغان به نام «مریم منصف» نیز به‌چشم می‌خورد که این می‌تواند یک موفقیت بزرگ برای اقلیت ایرانی - افغانستانی در عرصه سیاسی- اجتماعی کانادا تلقی شود. این نتایج به‌خوبی نشان می‌دهد حزب نخست‌وزیر هارپر یک شکست بسیار سخت را متحمل شده است و پس‌ازاین، جناح لیبرال و میانه‌رو، قدرت را در این کشور به دست خواهد گرفت. آقای هارپر را می‌توان از بازماندگان دوران یکه‌تازی محافظه‌کاران و نئوکان‌های آمریکای‌شمالی به‌حساب آورد که هنوز پرچمدار میراث شوم «بوش پسر» را در واشنگتن نمایندگی می‌کرد. وی تصویر خاکستری دورانی در آمریکای‌شمالی و عرصه بین‌المللی بود که تاریخ مصرف آن با شکست سیاست‌های تجاوزکارانهٔ نوامپریالیستی در مناطق درحال‌توسعه و بحرانی خاورمیانه به سر آمده بود. سیاست‌های ریاضتی و به‌شدت محافظه‌کارانه هارپر در عرصه داخلی، که بر محور مهاجرستیزی در حوزه اجتماعی، سازماندهی شده بود، در وضعیت جدید، موجب انطباق منافع طبقات کارگری، فرودستان شهری، طبقه متوسط و بخش عظیم شهروندان کانادایی با اصلیت مهاجر شد که برعکس فضای بی‌انگیزه معمول در انتخابات و عرصه سیاسی این کشور، این‌بار سبب ایجاد یک انگیزه و موج «سلبی» برای تغییر وضعیت موجود شد. چنانچه این شور و اشتیاق تازه در بین مهاجران تبعه کانادا برای حضور در پای صندوق‌های رأی به‌ویژه در بین اقلیت کاناداییان ایرانی‌تبار در روزهای منتهی به انتخابات، آن‌چنان چشمگیر بود که هر سه حزب اصلی برای جلب رأی آنان، کاندیدای ایرانی‌تبار را در فهرست خود قرار داده بودند که با پیروزی دو نفر از آنان در این انتخابات، پس‌ازاین می‌توان شاهد تأثیرگذاری این بخش از جمعیت بر فضای سیاسی کانادا بود. برخلاف تصور بسیاری از تحلیلگران سیاسی، پیروزی حزب لیبرال تأثیر بسیار ملموس و دگرگون‌کننده‌ای بر سیاست‌های کلان و راهبردی این کشور نخواهد داشت. شاید بیشترین تأثیر این انتخابات و نتایج آن را بتوان در حوزه سیاست خارجی مشاهده کرد؛ چراکه سیاست‌های به‌شدت محافظه‌کارانه هارپر، این کشور را در ۹ سال گذشته به یک ساختار انعطاف‌ناپذیر و در بیشتر مواقع، ایستاده در «سوی بد» میدان تحولات شتابنده بین‌المللی، تبدیل کرده بود. این سیاست غیرمنعطف، که شکست خود را در سال‌های اخیر در تمامی کشورهای آمریکایی - اروپایی نشان داده است، به واسطه همین انزوای سرزمینی کانادا هنوز توانسته بود سخت‌جانی خود را حفظ کرده و به حیات خود ادامه دهد؛ اما انتخابات ۱۹ اکتبر نشان داد مردم این کشور دیگر این قفس طلایی را تحمل نمی‌کنند. جاستین ترودو در شرایطی زمام قدرت را در دست می‌گیرد و ازاین‌پس به‌عنوان نخست‌وزیر کانادای پهناور با جمعیت کم و قدرت اقتصادی بزرگ را هدایت خواهد کرد که بسیاری انتظار دارند این کشور، نقش سازنده‌تری در تحولات بین‌المللی ایفا کند. این انتخابات به همان اندازه که برای دموکرات‌های واشنگتن و لیبرال‌های اروپایی بااهمیت تلقی شده و مورد استقبال قرار می‌گیرد، برای سیاست خارجی ایران، که در دوران زمامداری هارپر با قطع رابطه و تنش سیاسی مواجه شده بود، نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. همین اندازه که کانادا از معدود کشورهایی بود که بعد از توافق هسته‌ای ایران با گروه ۱+۵ برخلاف همراهی اکثریت مطلق هژمون‌های بین‌المللی، از این مصالحه استقبال نکرده و حتی تلویحا هنوز بر طبل مخالفت می‌کوبید، به‌خوبی گویای آن است که رهبران جدید این کشور می‌توانند با تجدیدنظر در سیاست خارجی خود، نقش جدید و سازنده‌تری در تحولات آینده برعهده بگیرند. تنش سیاسی بین ایران و کانادا برخلاف ادعای دولت هارپر بیش از آنچه معطوف به اختلافات حول رعایت حقوق‌بشر باشد، ناشی از همراهی محافظه‌کاران این کشور با نئوکان‌های واشنگتن، محور محافظه‌کار عربی- ترکی و حمایت‌های بی‌قیدوشرط از مواضع ماجراجویانه اسرائیل است. با شروع نخست‌وزیری ترودو، انتظار می‌رود روابط کنسولی بین این دو کشور وارد یک مرحله جدید شود که بنا بر گزارش‌های مستند با استقبال اقلیت کانادایی ایرانی‌تبار هم روبه‌رو خواهد شد. به احتمال زیاد، تحولات جدید کانادا از چشم وزارت امور خارجه ایران هم دور نخواهد ماند و در ماه‌های آتی می‌توان انتظار داشت یک فصل جدید در روابط بین دو کشور آغاز شود که می‌تواند بسیاری از مشکلات خانواده‌های مهاجر ایرانی، به‌ویژه دانشجویان درحال‌تحصیل در کانادا، را به‌طور نسبی رفع کند. به‌همین‌دلیل وزارت امور خارجه ایران در شرایط جدید باید در جهت کسب منافع ملی در روابط دوجانبه و با احساس مسئولیت و تعهد نسبت به مشکلات کنسولی ایرانیان ساکنِ کانادا از این فرصت استفاده کرده و با یک سیاست سازنده، برای رفع اختلافات دوجانبه بیشتر توجه کند.

عکس: عباس کوثری، شرق

محمدرضا عارف:

اجازه نمی‌دهم از سکوتم سوءاستفاده شود

پایگاه امید: رئیس بنیاد امید ایرانیان در پاسخ به سؤالی درخصوص سکوتش در برابر برخی بی‌اخلاقی‌های جریان‌های مختلف سیاسی، گفت: سکوت من آگاهانه و بر اساس رویکرد اخلاقی‌ام است و در تمام دوران فعالیتم تلاش کردم منافع ملی بر منافع حزبی اولویت داشته باشد. البته اجازه هم نخواهم داد از سکوتم سوءاستفاده شود. محمدرضا عارف در دیدار جمعی از اصناف و بازاریان تهران با تسلیت ایام سوگواری حضرت اباعبدالله‌الحسین(ع) و یارانش، به یکی از اهداف اصلی قیام امام حسین(ع) اشاره کرد و گفت: فریضه دینی امربه‌معروف و نهی‌ازمنکر یکی از اهداف اصلی قیام امام حسین(ع) بود که امروزه باید توسط آحاد جامعه به‌عنوان یک اصل اساسی در دین و فرهنگ ما موردتوجه قرار بگیرد، اگر این فریضه دینی توسط مسئولان و مردم جدی تلقی می‌شد، با رذایل اخلاقی که متأسفانه در جامعه وجود دارد روبه‌رو نبودیم. او ادامه داد: دروغ‌گفتن و تهمت‌زدن از جمله رذایل اخلاقی هستند که متأسفانه در جامعه قبح آن ریخته شده است. به‌راحتی در تریبون‌ها و رسانه‌ها به همدیگر تهمت‌های ناروا می‌زنند. عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام در بخش دیگری از سخنانش به نقش بازاریان در پیروزی انقلاب اسلامی ایران، در دوران دفاع مقدس و سازندگی کشور، اشاره کرد و گفت: متأسفانه به خاطر مشغولیت‌های فراوان عملا از سرمایه معنوی بازار غافل شدیم. در دوران انقلاب، سخن و کلام یک بازاری برای اکثریت جامعه سندیت داشت و این اعتبار و جایگاه یک بازاری بااخلاق را نشان می‌داد، به نظرم باید رجعتی به همان فرهنگ اصیل کسب‌وکار داشته باشیم تا جایگاه و منزلت بازاریان ارتقا یابد.

صداوسیما در دوره اصلاحات در کنار دولت نبود

عارف با اشاره به دستاوردهای دولت اصلاحات در زمینه رونق کسب‌وکار، یادآور شد: اگرچه شعار دولت اصلاحات توسعه سیاسی بود، ولی کارهای عظیمی در حوزه اقتصاد صورت گرفت که یکی از آنها اجرای تمام و کمال برنامه سوم توسعه بود؛ متأسفانه دستاوردهای اقتصادی دولت اصلاحات به‌خوبی برای افکار عمومی بیان نشد و صداوسیما هم در آن مقطع در کنار دولت نبود. او با اشاره به دغدغه‌های مطرح‌شده توسط بازاریان درخصوص رکود اقتصادی، گفت: توجه بیش‌ازحد به مسئله تورم باعث شد دولت از رشد اقتصادی غافل شود، اگرچه تلاش‌های خوبی توسط دولت تدبیر و امید در حوزه اقتصادی انجام شده است ولی به خاطر تنگناهایی که دولت با آن مواجه است، زمان بیشتری برای نتیجه‌دادن اقدامات اقتصادی دولت نیاز است. رئیس بنیاد امید ایرانیان با اشاره به موفقیت دولت در توافق هسته‌ای، گفت: به نظر می‌رسد آثار روانی توفیق دولت در برجام که در جامعه قابل‌مشاهده است، شرایط را برای حل مشکلات اقتصادی فراهم کرده است و دولت باید از این شرایط به نحو مطلوب استفاده کند. او بر ضرورت همراهی بازاریان با دولت تأکید کرد و گفت: بخشی از رکود اقتصادی به‌خاطر تحریم‌های آزاردهنده بوده است ولی اکنون با توجه به شرایط پس از اجرائی‌شدن برجام، بسترهای لازم برای عملیاتی‌شدن سیاست‌های اقتصاد مقاومتی فراهم شده است. عارف با بیان اینکه شخصا به توسعه متوازن و پایدار اعتقاد دارم، بر ضرورت توجه جدی به بخش خصوصی و ارتقای این بخش در دهه چهارم انقلاب با توجه به سیاست‌های اصل ۴۴ که مصوب رهبر معظم انقلاب است، تأکید کرد.

تأثیر شرایط منطقه بر انتخابات هفتم اسفند

عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام با اشاره به انتخابات مجلس شورای اسلامی، گفت: شرایط کشور و منطقه ایجاب می‌کند که انتخابات هفتم اسفند با پشتوانه عظیم مردمی برگزار شود و ان‌شاءالله مسئولان نظارتی و اجرائی در امر انتخابات به‌گونه‌ای عمل کنند که شاهد انتخاباتی پرشور و با حضور حداکثری مردم باشیم. او با تأکید بر اینکه مجلس باید در جایگاه اصلی خود قرار بگیرد، گفت: اگر مجلسی متخصص و همراه با دولت داشته باشیم، مطمئنا بسیاری از دغدغه‌های اقشار مختلف جامعه از جمله بازاریان محترم از حیث قانون‌گذاری رفع خواهد شد.

آرمان چه نوشته است

محمدرضا عارف به همان سبک همیشگی خود در برابر خطی که برخی از رسانه‌ها در پی گرفته‌اند، واکنش نشان داده است؛ یعنی سکوتی که آمیزه‌ای از هشدار را نیز در خود دارد. او گفته که بر اساس منافع ملی و رویکرد اخلاقی سکوت کرده اما، اجازه سوءاستفاده از این سکوت را نخواهد داد. پاسخ عارف بی‌آنکه بخواهد نامی از مرجع تخریب بیاورد، احتمالا به مطالب اخیر روزنامه آرمان بازمی‌گردد. مطلبی که از قضا واکنش محمد هاشمی، برادر اکبر هاشمی‌رفسنجانی، را هم در پی داشته است. او گفته که مطالب تخریبی این روزنامه درباره عارف موردتأیید آیت‌الله نیست و این روزنامه هم موردتأیید هاشمی‌ها نیست. این روزنامه در تحلیلی با عنوان «به ریاست مجلس نیاندیش!» مطالبی را درباره اینکه عارف نباید به ریاست مجلس فکر کند، نوشته و مضرات آن را هشدار داده بود. این در حالی است که عارف به همراه غریبانی و موسوی‌لاری جزء ترکیب سه‌نفره هیأت‌رئیسه شورای سیاست‌گذاری اصلاح‌طلبان و البته در رأس آن قرار گرفته است. اگرچه رأی‌گیری برای ریاست عارف انجام نشده، اما به گواهی اعضای شورای سیاست‌گذاری، تردیدی درباره ریاست عارف بر این جایگاه وجود ندارد. حالا بعد از طرح این موضوع، آرمان در تحلیلی از عارف می‌خواهد که به ریاست مجلس آینده فکر نکند. اما آرمان چه نوشته بود؟ این روزنامه در تحلیل خود چنین آورده بود: «محمدرضا عارف بیش از سایر اصلاح‌طلبان فعالیت‌های انتخاباتی خود را برای ورود به مجلس دهم آشکار و نمایان کرده است. عارف بیش از آنکه به‌عنوان یک چهره سیاسی مطرح باشد، یک چهره دانشگاهی و آکادمیک است چنانچه در دولت اصلاحات معاون‌اول بود». این روزنامه می‌افزاید: «برای قرارگرفتن عارف در سرلیست اصلاح‌طلبان در انتخابات مجلس دهم، مخالفان کمی در این اردوگاه وجود دارند اما ظاهرا خود او هنوز به این جمع‌بندی درباره پذیرش سرلیستی اصلاح‌طلبان در صورت درخواست آنها نرسیده است چنان‌که اظهاراتش بوی تردید می‌دهد». این روزنامه در انتها تیر خلاص را زده و چنین نوشته است: «به‌نظر می‌رسد عارف درنهایت سرلیست اصلاح‌طلبان برای انتخابات مجلس دهم باشد اما اینکه از او به‌عنوان گزینه‌ای برای ریاست مجلس نام برده می‌شود، کمی جفا در حق اوست و دوست‌نماهایی که با این‌چنین اظهاراتی تنها توقعات را از معاون‌اول دولت اصلاحات بالا می‌برند، سعی دارند درصورت عدم تحقق ریاست او بر مجلس، به شخصیت سیاسی او ضربه وارد کنند. واضح است با حضور فردی به نام علی لاریجانی در مجلس دهم، فضا برای دیگران کمی محدود خواهد شد بنابراین مصلحان توصیه می‌کنند فقط به سرلیستی اصلاح‌طلبان در انتخابات مجلس، بسنده شود و او با ورود به مجلس نه بر کرسی ریاست مجلس بلکه بر کرسی ریاست فراکسیون اصلاح‌طلبان تکیه بزند تا این طیف با اقتدار بالایی در جهت نیل به خواسته‌های اصلاح‌طلبانه رأی‌دهندگان حرکت کند. البته عارف از چنان پختگی سیاسی‌ای برخوردار است که القائات دوست‌نماهای غیرخیرخواه بر او اثر نگذارد چنان‌که در سال ۹۲ هم این استقلال فکری و تصمیم‌گیری عالی را به نمایش گذاشت». اما در کنار واکنش عارف، محمد هاشمی، رئیس‌دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، هم نسبت به مطلب این روزنامه واکنش نشان داده است. او در گفت‌وگو با سایت «روز نو» در ابتدا گفته است: «روزنامه آرمان هیچ ارتباطی با آیت‌الله هاشمی و خانواده ایشان ندارد و مطالب این روزنامه هم مورد تأیید ما نیست. این روزنامه هم مثل سایر رسانه‌ها شاید طرفدار آیت‌الله هاشمی باشد اما اینکه بگویند روزنامه خانواده هاشمی است، صحت ندارد». هاشمی با اشاره به خط‌ونشان کشیدن اخیر این روزنامه برای دکتر عارف، اشاره می‌کند: «مطالب تخریبی این روزنامه درباره دکتر عارف مورد تأیید آیت‌الله هاشمی نبوده و نیست، چراکه آیت‌الله هاشمی همواره بر وحدت نیروهای سیاسی کشور تأکید داشته‌اند. آیت‌الله هاشمی همواره روابط خوبی با دکتر عارف داشته است و تأکید داشته‌اند دکتر عارف شخصیت متعهد و بااخلاقی است».

منهای پایتخت

مدیر حوزه علمیه استان قم:

قیام امام حسین(ع) بدعت‌ها را کنار زد

● **فارس؛ قم:** حجت‌الاسلام‌والمسلمین احمد فرخ‌فال، رئیس مجمع عمومی جامعه مدرسین حوزه علمیه، با اشاره به حادثه عظیم کربلا در تاریخ بشریت گفت: قیام مظلومانه امام‌حسین(ع) در برابر یزیدیان، بدعت‌ها را کنار زد و سنت نبوی را در جامعه اسلامی دوباره احیا کرد. او افزود: تبیین علت قیام عاشورا همواره الهام‌بخش مسلمانان و به‌ویژه شیعیان در اعصار متمادی بوده است و در این بین امربه‌معروف و نهی‌ازمنکر که یکی از اهداف قیام امام‌حسین(ع) و سیره و سنت جدش و آیین و روش پدرش علی‌بن‌ابیطالب(ع) بود، عمل کرد. او بر لزوم احیای سنت نبوی و ازبین‌بردن بدعت‌ها و اختلافات در عزاداری‌ها تأکید و تصریح کرد: امام‌حسین(ع) علاوه بر اینکه بر مسئله عمل به سنت پیامبر و علی(ع) تأکید داشت، محو و نابودی بدعت‌های ایجادشده را امری ضروری می‌دانست. فرخ‌فال گفت: در عزاداری‌ها باید از حیث محتوایی و مطالبی که گفته می‌شود، در قالب و شیوه عزاداری مورد اهمیت قرار گیرد چراکه از نظر محتوا آنچه که گفته می‌شود نباید مطالب حرام و خلاف شرع باشد و همچنین نباید موجب پایین‌آمدن مقام خود مؤمنین و عزاداران شود.

فرماندار جدید کلاردشت منصوب شد

● **تسنیم؛ کلاردشت:** وزیر کشور در حکمی ایوب صالحی را به سمت فرماندار شهرستان تازه‌تأسیس کلاردشت در غرب مازندران منصوب کرد. روز گذشته با حضور خیریان‌پور، معاون استاندار مازندران، و حسن‌نژاد، مدیرکل سیاسی و انتخابات استانداری مازندران، مراسم تودیع و معارفه فرماندار کلاردشت برگزار شد. حسن خیریان‌پور، در آیین تودیع و معارفه فرماندار شهرستان کلاردشت گفت: دولت در این سفر برای تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام حدود ۹۹۱میلیارد تومان مصوب کرد و از طریق صندوق توسعه ملی نیز تسهیلاتی را برای رفع موانع تولید در نظر گرفته است. او تصریح کرد: امروز با همه این مزیت‌ها توانستیم خدمات مطلوبی به مسافرانی که در تمامی فصول ازجمله نیمه نخست سال وارد این استان می‌شوند، ارائه دهیم.

ادامه از صفحه ۶

از دعوت لاریجانی استقبال می‌کنیم

ولی در دو جریان اصلاح‌طلب و اصولگرا افراد صاحب یک سابقه تاریخی‌اند. مثلا اصلاح‌طلبان همان چپ‌های دهه ۶۰ هستند و اصولگرایان همان جناح راست. ولی ما در جریان اعتدال‌گرا شاهد چنین گذشته ثابتی نیستیم. درواقع همان اصلاح‌طلبان و اصولگرایانی‌اند که کنش تعادلی پیدا کرده‌اند. اصولا شاهد تغییر کنشی افراد هستیم. مثلا ناطق اصولگرا بوده و هنوز هم خودش را اصولگرا می‌داند اما یک اصولگرای معتدل.

چهره‌ها در چارچوب زمان آزمون پس می‌دهند. رئیس‌جمهوری، سیدحسن خمینی و ناطق‌نوری اینها از دید ما چهره‌های شاخصی هستند که هم مقبولیت و هم رویکرد اعتدالی دارند.

ولی اینها مشخصا با برند اعتدال‌گرا شناسایی نمی‌شوند.

به اعتقاد من، مهم‌ترین رکن اعتدال‌گرایی واقع‌بینی است و این دوستان هم متصف به این صفت هستند. گذشت ۳۷ سال از انقلاب و انباشت تجربه‌ای که اهالی سیاست از اصولگرا و اصلاح‌طلب از کارکرد خودشان در نظام سیاسی کشور به دست آورده‌اند، می‌گوید نظام امروز جامعه ما در حال ورود به یک فضایی است که رکن رکین آن واقع‌بینی است. بخش قابل‌توجه اصولگرایان و اصلاح‌طلبان و بخش اعظم جریان میانه هم اکنون واقعیت‌بینی را رکن رکین سیاست‌ورزی قرار داده‌اند. جریان‌های سیاسی محصول و فرزند زمان خود هستند، این نیست که یک جریان سیاسی تا ابد همیشه با یک تفکر جلو رود.

پس با این تعریف شما، اعتدال‌گرایی تعدیل دو جریان موجود است نه لزوما یک جریان جدید یا مستقل.

بله، ولی یک هسته فکری نیاز داشته و پیش‌قراول آن هم روحانی و هاشمی و ورژن حزبی آن هم اعتدال و توسعه بوده است. ۱۶ سال قبل که ما دم از اعتدال می‌زدیم، اصلاح‌طلبان و اصولگرایان به ما می‌خندیدند که این جریان بی‌خود و خنثی و بیهوده است. دال مرکزی گفتمان اعتدال‌گرایی واقع‌بینی است.

برسیم به انتخابات آینده مجلس. الان اصولگراها و اصلاح‌طلب‌ها در تلاشند به یک فهرست واحد برسند. شما چطور؟ حزب اعتدال و توسعه به‌تنهایی یک فهرست حزبی خواهد داشت؟

جبهه اعتدال در انتخابات ۹۲ شکل گرفت. یک سر آن ولایتی و یک سر آن عارف است و روحانی میانه آن است و در این دو سال بخشی از اصولگرایان و اصلاح‌طلبان هم به آن اضافه شده‌اند.

به‌نظر من، یک خلط مبحث صورت گرفته است. خیلی فرق دارد که کسی در دو جناح رفتاری اعتدالی در پیش گیرد یا در مقطعی به‌دنبال روی‌کارآوردن یک دولت اعتدالی باشد با اینکه بگوید من به جریان اعتدال تعلق دارم کمااینکه اصلاح‌طلبانی که از دولت اعتدالی روحانی دفاع می‌کنند، نام اعتدالی روی خود نمی‌گذارند.

ما در انتخابات آتی بخش قابل‌توجه فهرستمان با اصلاح‌طلبان و اصولگرایان معتدل و میانه‌رو هم‌پوشانی دارد.

پس قرار است حزب شما به‌تنهایی در انتخابات آتی پرچمدار اعتدال شود.

ما قرار است تحت عنوان حزب وارد شویم. قطعا فرمول «هم این، هم آن» را فراموش نمی‌کنیم.

الان این بحث وجود دارد که ممکن است طیف آقای لاریجانی با پرچم اعتدال وارد انتخابات شود. آیا میان شما و آنها رایزنی یا صحبتی شده است؟

ما با هر دو جریان تعامل داریم. اگر ولایتی و لاریجانی هم دعوت به نشست و مذاکره کنند، استقبال می‌کنیم اما حرف ما این است که هرکدام یک سازمانی داشتند. اعتدال و توسعه هم سازمانی داشته‌است. بنابراین اگر شورای نگهبان نیروهای خودمان را تأیید کند، ما ترجیح می‌دهیم افرادی مثل فاطمه هاشمی سرلیست ما قرار گیرند نه کسانی که جزء حزب ما نیستند، ولی اعتدالی هستند. آنچه شما تحت عنوان جبهه اعتدال‌گرا می‌نامید، اصلا وجود خارجی ندارد.

شما گفتید از حضور منتسبان به اعتدال در فهرست خود استقبال می‌کنید در فهرست ائتلاف و جبهه می‌شود فرد غیرحزبی بیاید، ولی در یک فهرست حزبی فرد غیرحزبی بیاید، کمی نامأنوس است؟

باید پذیرفت جهان‌سومی هستیم. احزاب ما کارکرد واقعی ندارند. احزاب انتخاباتی هستند و در این شرایط امکان دارد افراد غیرحزبی در فهرست ما باشند.

حزب اعتدال و توسعه به اصلاح‌طلبان نزدیک‌تر است یا به اصولگرایان؟

هم‌پوشانی قابل‌توجهی ایجاد شده است. نسبت اعتدال با اصلاح‌طلبی عموم‌خصوص مطلق است. هر اعتدالی یک اصلاح‌طلب هست، اما هر اصلاح‌طلب یک اعتدال‌گرا نیست. از جهت استراتژی به اصلاحات نزدیک‌تریم اما در قضیه تاکتیک اختلاف داریم. من فکر می‌کنم الان اصلاح‌طلبان به تاکتیک ما رسیده‌اند.